

Godišnji skup IEF-a

**Izazovi
(istraživanja)
tradicije**

Zagreb, 18.–19. prosinca 2019.

Organizator skupa:
Institut za etnologiju i folkloristiku

Organizacijski odbor skupa:

Lidija Bajuk
Joško Čaleta
Jelena Marković
Ines Prica

Nakladnik:
Institut za etnologiju i folkloristiku
Zagreb, prosinac 2019.

PROGRAM

SRIJEDA 18. 12. 2019.

- 9:30 – 11:15 Panel **Strah i (istraživačke) tradicije**
(panel je organiziran u okviru projekta HRZZ *Naracije straha: Od starih zapisa do nove usmenosti*)
Moderatorica: RENATA JAMBREŠIĆ KIRIN
- ANA PERINIĆ LEWIS I PETRA RAJIĆ ŠIKANJIĆ:
Zaboravljeno povijesno groblje u centru Zagreba
- NATAŠA POLGAR: Jezik, rod i ludilo
- KLARA ZEČEVIĆ BOGOJEVIĆ: Narativno oblikovanje osjećaja treme i straha mladih izvođača klasične glazbe
- UNA BAUER: Umjetničke strategije u posredovanju jakih emocija: *Dnevnik Diane Budisavljević i Eichmann u Jeruzalemu*
- JELENA MARKOVIĆ: Naracije straha pokretom
- 11:15 – 11:30 Stanka za kavu
- 11:30 – 12:30 Panel **Nova istraživanja u etnomuzikologiji**
Moderatorica: IRENA MIHOLIĆ
- NAILA CERIBAŠIĆ, JOŠKO ČALETA, TANJA HALUŽAN I IRENA MIHOLIĆ: Diskografska industrija kao novo polje istraživanja u hrvatskoj etnomuzikologiji
- JOŠKO ČALETA: O profilu današnjeg kazivača tradicijske glazbe
- TANJA HALUŽAN: Glazba na (zagrebačkim) svadbama u suvremenom kontekstu: uvid u tijek istraživanja

12:30 – 13:30 Stanka za ručak

13:30 – 14:30 Moderator: JOŠKO ČALETA

INES PRICA: Četiri nijanse dijaloga

ROMANA POZNIAK: Transformacija humanitarnog rada na primjeru rada s izbjeglicama u suvremenom hrvatskom kontekstu

ČETVRTAK 19. 12. 2019.

9:30 – 10:30 Moderatorica: INES PRICA

SIMONA DELIĆ: Pogled na mediteranske tradicije danas

JELENA IVANIŠEVIĆ: Pjat za polizat – prehrambene politike i mediteranska prehrana

10:30 – 11:00 Stanka za kavu

11:00 – 12:00 Panel **Devedesete – nasljeđe dekade**

Moderator: OZREN BITI

ORLANDA OBAD I PETAR BAGARIĆ: Nasljeđe devedesetih – diskursi i svakodnevnica

DUŠKO PETROVIĆ: Vrijeme bezakonja: demokratizacija nasilja u kontekstu raspada Jugoslavije

KRISTINA VUGDELIJA: Etnografija sjećanja na Franju Tuđmana u suvremenoj Hrvatskoj

12:00 – 13:00 Stanka za ručak

13:00 – 14:45 Panel **Životinjski panoptikum**

Moderatorica: MAJA PASARIĆ

MAJA PASARIĆ: Život na sjeveru

ANTONIJA ZARADIJA KIŠ: Bestijarijski ulomci u
Cvijetu kreposti

LIDIJA BAJUK: Kad *dundača* pije, *dundara* se smije, a
dundica krije

SUZANA MARJANIĆ: Medijska slika svijeta o
globalnom zagrijavanju ili "Is the Earth Fucked?"
(Brad Werner) – utjecaj stočarstva (mesne i mliječne
industrije) na klimu

IDA BLAŽIČKO: Dudovi svilci: oblikovanje, struktura,
okoliš

SAŽECI

ANA PERINIĆ LEWIS I PETRA RAJIĆ ŠIKANJIĆ

Institut za antropologiju, Zagreb

Zaboravljeno povijesno groblje u centru Zagreba

Groblja su sveti i emocionalni prostori na kojima možemo pratiti nade i strahove ljudi koji su ih stvarali i koji su na njima pokopani. Smrt, pokojnici i sprovodi izazivaju mješavinu emocija, a strah je jedna od najčešćih. U našem radu istražujemo percepcije i emocije povezane s napuštenim povijesnim grobljima u Zagrebu. Na području današnjeg Zagreba nalazi se nekoliko srednjovjekovnih i ranonovovjekovnih groblja. U 19. stoljeću sva gradska groblja bila su zatvorena i pretvorena u javne prostore (parkove i trgove) ili su na njima izgrađeni objekti (gradske bolnice). U istraživanju zaboravljenih gradskih groblja prikupili smo i analizirali povijesne izvore i lokalne narative (predaje, legende, sjećanja, iskaze emocionalne povezanosti i različite vrste identifikacija). Groblje sv. Jurja jedino je groblje na kojem je još uvijek vidljiva njegova izvorna namjena jer je u današnjem Perivoju srpanjskih žrtava ostalo nekoliko nadgrobnih spomenika i grobova. To je mjesto s višestrukim identitetom u naseljenoj gradskoj četvrti, a neki od njih temelje se na misterijama i legendama povezanim s okultnim i smrću. Kroz intervju stanovnika Gornjeg grada koji žive u blizini napuštenog groblja dobili smo uvid u njihova opažanja, percepcije i osjećaje o skrivenom groblju u njihovoj neposrednoj okolini.

NATAŠA POLGAR

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb

Jezik, rod i ludilo

U izlaganju će biti riječi o nekim problemskim čvorištima istraživanja nacija pacijenata i pacijentica prve hrvatske ludnice, Kraljevskog zemaljskog zavoda za umobolne Stenjevec, iz razdoblja od otvaranja 1879. do početka 1900., a koja se odnose ponajprije na društvene konstrukcije ludila koje se potom zrcale i u psihijatrijskome diskursu. Poseban naglasak bit će stavljen na uočenu rodnu nesimetričnost u dijagnosticiranju psihičkih poremećaja, a koje bi mogle biti rezultatom rada ideologije i afektivnih politika te će se propitati često imaginarna razlika između jezika ludila i jezika normalnosti/racionalnosti na konkretnim primjerima iz Arhiva bolnice.

KLARA ZEČEVIĆ BOGOJEVIĆ

Neovisna istraživačica

Narativno oblikovanje osjećaja treme i straha mladih izvođača klasične glazbe

Vođena idejom da se emocije mogu protumačiti kao diskurzvine i komunikabilne, autorica se bavi pitanjem narativnog oblikovanja osjećaja treme i straha od javnog nastupa mladih izvođača klasične glazbe. Rezultati istraživanja dobiveni su etnografskom metodom polustrukturiranih intervjua sa sugovornicima te upućuju na mogućnost verbalnog konstruiranja fenomena treme, zajedno s cijelim afektivnim kontinuumom nelagodnih osjećaja poput tjeskobe, straha, anksioznosti, panike i dr. Usmeno pripovijedanje i komunikacija tako potiču korištenje širokog raspona emocionalnog vokabulara kojeg je moguće dovesti u svezu s pojedinčevom društvenom ulogom, njegovim vezama, ciljevima, namjerama i praksama. Zbog takvog načina gledišta, isprepletene su antropološka, (usmenoknjiževna) folkloristička i etnomuzikološka perspektiva. Na sagledavanje teme utjecao je i fenomenološki pristup, odnosno autoričino osobno višegodišnje proživljavanje treme povezane s javnim izvođenjem klasične glazbe na glasoviru. Tematski okvir izlaganja obuhvaća pitanja otjelovljena i definiranja treme, njezine povijesnosti, zatim niz specifičnosti treme u kontekstu izvođenja klasične glazbe te pitanje znakovitosti šutnje u verbaliziranju nelagodnih iskustava i osjećaja.

UNA BAUER

Akademija dramske umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu

Umjetničke strategije u posredovanju jakih emocija: *Dnevnik Diane Budisavljević* i *Eichmann u Jeruzalemu*

Ovo će se izlaganje pozabaviti umjetničkim posredovanjem iznimno emocionalnih reakcija koje izazivaju, primjerice, stradanja djece, slabih i nemoćnih u koncentracijskim logorima u Drugom svjetskom ratu. Supostavljanjem filma *Dnevnik Diane Budisavljević* i kazališne predstave *Eichmann u Jeruzalemu*, analizirat ću umjetničke postupke koji se koriste u posredovanju i komunikaciji informacija i stanja koja mogu izazvati iznimno jake reakcije. Također ću postaviti pitanje kako dokumentarni dijelovi korespondiraju s onim "fikcionaliziranim" i u predstavi i na filmu, u kakvom su oni odnosu prema posredovanju emocija, i koje su umjetničke strategije mobilizirane u ova dva umjetnička rada.

JELENA MARKOVIĆ

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb

Naracije straha pokretom

U izlaganju ću na temelju studije slučaja, amaterske predstave Proba orkestra (nastala 1993.) Dramske radionice INAT iz Pule, govoriti o verbalnim ograničenjima te neverbalnim mogućnostima pripovijedanja i uopće komuniciranja, ali i istraživanja individualnih strahova i strahova zajednica pokretom. Mogućnosti komuniciranja i istraživanja strahova pokretom propit će se u kontekstu "pasioniranog amaterizma" (Ridout 2013), metodoloških mogućnosti i ograničenja istraživanja naracija straha u humanistici, posebice etnologiji, kulturnoj antropologiji i folkloristici, te u kontekstu (anti) terapiskih svojstava takvog komuniciranja strahova. Cilj je ispitati mogućnosti novih metodoloških uvida u kognitivnu, afektivnu i terapijsku ulogu pripovijedanja emocija onkraj ograničenja jezičnih kompetencija u punini ljudske mogućnosti komuniciranja.

NAILA CERIBAŠIĆ, JOŠKO ČALETA, TANJA HALUŽAN I
IRENA MIHOLIĆ

Institut za etnologiju i folkloristiku

Diskografska industrija kao novo polje istraživanja u hrvatskoj etnomuzikologiji

Sudionici će ovoga izlaganja skicirati okvir novoga zamašnog projekta, planiranog za razdoblje od 2020. do 2023., koji će biti prvim primjerom sustavnoga znanstvenog pristupa temi diskografske industrije u Hrvatskoj. Usredotočit će se na razdoblje od 1927. do kraja 1950-ih, obuhvaćajući time doba šelak ploča u produkciji triju diskografskih tvrtki sa sjedištem u Zagrebu (Edison Bell Penkala, Elektroton i Jugoton). Osim ugroženosti gramofonskih ploča kao primarnih izvora te manjka pouzdane dokumentacije o njima, poticaj za ovaj projekt dolazi i iz razumijevanja diskografije i njezine podupiruće industrije kao konstitutivnih za glazbu i glazbeni život s obzirom na dva ključna aspekta: samu glazbu koja se ostvaruje u izvedbi i/ili kao izvedba te diskografske "filtre" koji kroz odabir glazbenog repertoara i interpretira, produkcijske mogućnosti i težnje, uvjete rada glazbenika i načine tržišnog plasmana iscrtavaju ne samo dinamiku, hijerarhije i tendencije u glazbi i glazbenom životu nego i mikropovijest hrvatskog društva i kulture razmatranih razdoblja. Pet je osnovnih ciljeva projekta: izraditi temeljitu i sveobuhvatnu bazu podataka diskografskih izdanja triju zagrebačkih diskografskih tvrtki; dati znanstveno utemeljen uvid u poetiku, politiku i ekonomiju diskografske industrije razmatranih razdoblja; podrobno, u formi studija slučaja, istražiti pojedine odabrane aspekte diskografske industrije; unaprijediti domaću znanost o glazbi; te pridonijeti jačanju svijesti u javnosti o diskografskim izdanjima kao važnom dijelu kulturne baštine. Osim istraživača koji će ovom prigodom ukratko skicirati predloženi projekt, u njemu će sudjelovati i kolege s Muzičke akademije u Zagrebu (Jelka Vukobratović i Željka Radovinović) i Hrvatskog glazbenog zavoda (Nada Bezić).

JOŠKO ČALETA

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb

O profilu današnjeg kazivača tradicijske glazbe

Iako suvremeni etnomuzikolozi svoja istraživanja sve više fokusiraju na suvremene etnomuzikološke teme i najrazličitije glazbe, interes za najstarije slojeve tradicijskog glazbovanja još je aktualan. U ovom periodu puno je manje građe koja se pohranjuje u arhivima instituta. Građa također više nije isključivo u obliku audio zapisa ili transkripcija. Ona je sve više zapisivana video kamerama, a uz zapise suradnika Instituta brojni su primjeri CD i DVD produkcije lokalnih entuzijasta koji također pohranjuju svoje audio i video zapise. U ovom izlaganju osvrnut ću se na ulogu modernih kazivača. Na terenu primjećujem brojne mlade entuzijaste koji nastoje otrgnuti od zaborava dragocjene spoznaje o glazbovanju svoje lokalne zajednice. *Star-mal* je termin kojim nazivam te mlade ljude čije su životno iskustvo, a i interesi milijama daleko od svojih vršnjaka. Svi oni već u najranijoj dobi stječu znanja i vještine koje ih čine ravnopravnim u kontaktima sa starijim osobama. Njihovo znanje stečeno upornim ponavljanjem i imitiranjem svog *mentora* postaje njihovim *oružjem* koje vrlo vješto koriste u svojim javnim nastupima.

TANJA HALUŽAN

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb

**Glazba na (zagrebačkim) svadbama u suvremenom kontekstu:
uvid u tijek istraživanja**

U središtu etnomuzikoloških istraživanja obreda i običaja jest uloga glazbe te potraga za značenjima sadržanim u glazbenim izvedbama. U kontekstu svadbe uloga je glazbe, a samim time i glazbenika, neizostavna. Osim što prati i kanalizira svadbene aktivnosti osiguravajući na taj način njihovu koherentnost, glazba vrlo usmjereno pobuđuje emocije te pridonosi oblikovanju, pregovaranju i potvrđivanju različitih (privremenih) zajednica i identiteta. Istraživanjem usmjerenim glazbi na svadbama na zagrebačkom području u fokus stavljam tri aspekta koja su se u inicijalnim uvidima pokazala prevladavajućima i definirajućima: prije svega to je uloga glazbe na svadbi kao ključnom obredu prijelaza te jednom od najvažnijih običaja životnog ciklusa, potom aspekt glazbeničkog rada te naposljetku aspekt dinamike zajednice/a. Krajnja je namjera ovim istraživanjem pružiti dubinski uvid u prevladavajuće glazbene prakse vezane uz svadbe te pritom osigurati okvir za definiranje i razumijevanje uloge glazbenika te karakteristike glazbe koju (stvaraju?) i izvode u specifičnom lokalnom i obredno-običajnom kontekstu. Ovo će izlaganje ponuditi uvid u neke od dosadašnjih etnografskih nalaza, posebno se usmjeravajući na ranije istaknuti aspekt glazbeničkog rada.

INES PRICA

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb

“Četiri nijanse dijaloga”

Izlaganje će se sastojati od kraćeg uvoda i popratnog komentara dvadesetominutnog dokumentarnog filma u kojem su prikazane različite vrste (faze) terenske privrženosti istraživačice i informanata, kroz četiri fragmenta označena, između ostalog, vrstom pića koje prati razgovor (voda, kava, vino, rakija). Terenska iskustva su moja vlastita, a film je snimio i montirao kolega Jože Rehberger Ogrin.

ROMANA POZNIAK

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb

Transformacija humanitarnog rada na primjeru rada s izbjeglicama u suvremenom hrvatskom kontekstu

Cilj izlaganja je problematizirati neka od temeljnih istraživačkih pitanja doktorske disertacije u području antropologije humanitarizma. U nastojanju da preispita značenja i prakse humanitarnog rada s izbjeglicama/migrantima/traziteljima međunarodne zaštite u Hrvatskoj, autorica će prvo predstaviti ključne povijesno-političke aspekte transformacije humanitarnosti te prikazati razvoj i profesionalizaciju humanitarnoga sektora. Pritom, naglasit će dijalektiku ovog fenomena formuliranu između dvije naočigled suprotstavljene perspektive, od kojih se jedna odnosi na shvaćanje humanitarnog rada kao impulsa pojedinca da pomogne drugome u nevolji, a druga na njegovu institucionalizaciju i razvoj humanitarnog biznisa. Zatim, fokusirat će se na specifičnosti manifestacija međunarodnog humanitarizma u lokalnom kontekstu uzimajući kao polazište etnografiju rada u slavonsko-brodskom kampu za izbjeglice te analizu narativa u skladu s provedenim intervjuima sa zaposlenicima i volonterima humanitarnih neprofitnih organizacija u Hrvatskoj. U konačnici, izlaganje će adresirati povezanost između transformacije rada i profesionalizacije humanitarnosti.

SIMONA DELIĆ

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb

Pogled na mediteranske tradicije danas

Interes za mediteranistiku IEF-a konstanta je djelatnosti i aktivnosti djelatnika Instituta i njegovih suradnika još od njegova osnutka. Pisanje i objavljivanje znanstvenih studija, odlasci na terenska istraživanja hrvatskog Mediterana kulminirala su organizacijom znanstvenog skupa intrigantnog naslova "Gdje počinje Mediteran?" 1998. godine održanog u Zagrebu. Na tom skupu strani i domaći znanstvenici pokušali su iz različitih vizura struke etnologije i folkloristike odgovoriti na to pitanje poželjevši da društvena i politička zbilja omogući slična istraživanja na duge staze unutar instituta. Kasnije se, odlaskom Maje Bošković-Stulli i Jerka Bezića, mediteranska antropologija raspolovila i na urbanu antropologiju i istraživanja grada, te na književnu antropologiju, a ne samo na terenska i znanstveno-stručna istraživanja domaćih i stranih mediteranskih folklornih tradicija, u prvom redu sefardske i hispanse. Knjižnica je, međutim, nastavila nabavljati kako antropološke i folklorističke časopise, ali i knjige. Izazovima održavanje kontinuirane djelatnosti pridonosi i organiziranje Tribina IEF-a u kojima je jedna od tema i teme povezane s kulturnim arealom Mediterana, kao i popularizacijska djelatnost znanstvenika Instituta i suradnja s Knjižnicama grada Zagreba. Znanstvenoj klimi kontinuiranog bavljenja Mediteranom ljudi okupljenih oko teme Mediterana pogodovala je i dobra opskrbljenost esencijalnom antropološkom literaturom o Mediteranu, kao i stručno osposobljavanje djelatnika Instituta u inozemstvu, primjerice dvoipolgodišnji poslijediplomski studij Simone Delić u Kraljevini Španjolskoj, ali i široka mreža suradnika koju je institut prostro uočio organiziranjem konferencije "Gdje počinje Mediteran?". U ovome referatu željeli bismo naglasiti posebno važnost bavljenja sefardskom tradicijom danas jer je ona ključna ne samo za postojanje hispanskog romancera, nego i drugih mediteranskih pa i europskih baladnih i književnih tradicija.

JELENA IVANIŠEVIĆ

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb

Pjat za polizat – prehrambene politike i mediteranska prehrana

U proljeće 2019., u sklopu programa zaštite kulturnih dobara Ministarstva kulture RH te unutar internog projekta IEF-a “Kultura prehrane i etnologija svakodnevice”, započeo je projekt Pjat za polizat, mediteranska prehrana i vrtići - istraživanje prehrane u vrtićima na otoku Hvaru kojemu je uz znanstveni interes, a u cilju primjenjivosti široj javnosti, jedan od rezultata edukativni materijal zamišljen kao stručna podrška odgajateljima koji u svojem radu pridonose prijenosu tradicijskih znanja i vještina na nove generacije. U fokusu istraživanja bile su prehrambene politike koje oblikuju vrtićke jelovnike, njihov odnos prema lokalnoj zajednici odnosno lokalnoj potrošnji kao jednom od temelja mediteranske prehrane, ali i dječje preference u okviru zdravih prehrambenih navika. U izlaganju će se predstaviti rezultati netom dovršena istraživanja.

ORLANDA OBAD I PETAR BAGARIĆ
Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb

Nasljeđe devedesetih – diskursi i svakodnevnica

Na izlaganju će biti predstavljen projekt “Nasljeđe devedesetih – diskursi i svakodnevnica” koji je pokrenut 2019. godine na Institutu za etnologiju i folkloristiku. Projekt je nastao na temelju nastojanja da se temama koje su otvorene zbornikom “Devedesete. Kratki rezovi”, kao i znanstvenicima koji su ih otvarali, osigura platforma za daljnja i kontinuirana istraživanja. Riječ je prvenstveno o znanstvenicima mlađe generacije kojima su, iako često nemaju formativno životno iskustvo u devedesetima, devedesete plodno područje istraživanja. Razlog tomu treba tražiti u nastojanju da se kroz analizu procesa koji su uzeli maha u toj dekadi rekonstruira genealogija neuralgičnih točki trenutne hrvatske svakodnevnice. Shodno tomu, u istraživanjima i analizama provedenima za potrebe zbornika prevladavaju teme kao što su: “učenje kapitalizma”, “rat i postratni narativi”, “promjene paradigmi”, “devedesete danas”, “nasljeđe vladara” itd.

DUŠKO PETROVIĆ

Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju
Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

**Vrijeme bezakonja: demokratizacija nasilja u kontekstu
raspada Jugoslavije**

U izlaganju ću prezentirati tezu da je devedesetih godina prošlog stoljeća, u procesu stvaranja nacionalnih država na području Jugoslavije, došlo do svojevrsne “demokratizacije nasilja” kroz perspektivu koja, po mojem sudu, u najvećoj mjeri izmiče u stotinama radova koji su dosad napisani o ovoj i bliskim temama. Govoriti ću o iskustvima svakodnevnog života u tom burnom i po mnogočemu brutalnom razdoblju i uvesti “glasove odozdo”, kako kroz dostupnu literaturu tako i kroz prikupljena kazivanja o pojedinačnim iskustvima na prostoru Bosne i Hercegovine, Srbije i Hrvatske. Situaciji u Hrvatskoj posvetit ću najviše pažnje.

KRISTINA VUGDELIJA

Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju

Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Etnografija sjećanja na Franju Tuđmana u suvremenoj Hrvatskoj

Izlaganje analizira načine na koje se u suvremenom hrvatskom društvu aktualizira sjećanje na Franju Tuđmana. Analiza je provedena na dva recentna primjera upisivanja njegova imena i lika u javni prostor grada Zagreba: preimenovanju zračne luke u ožujku 2017. godine i postavljanju spomenika u prosincu 2018. godine. Navedene se prakse razmatraju u kontekstu suvremene politike pamćenja utemeljene na usuglašavanju različitih političkih aktera oko značenja figure Franje Tuđmana, a prema kojoj su u prvom planu njegove zasluge za ratnu pobjedu i ostvarenje neovisnosti, dok se problematični aspekti njegove politike prešućuju ili relativiziraju. Upisivanju sjećanja na Tuđmana u javni prostor na zagrebačkom primjeru pristupa se kao procesu političke kanonizacije kojim se figura prvoga hrvatskog predsjednika, koja kao dio recentne nacionalne prošlosti pripada komunikacijskom pamćenju, transponira u kulturno pamćenje, a time i u kanonski politički simbol. Pritom se nastoji odgovoriti na pitanja kako različiti akteri privajaju i (re)interpretiraju figuru prvog predsjednika, na kojim se predodžbama o njegovoj ulozi u nacionalnoj povijesti temelji kanonski narativ, a na kojima se grade kontranarativi, te što se iz tih različitih pozicija smatra Tuđmanovom ostavštinom.

MAJA PASARIĆ

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb

Život na sjeveru

Izlaganje razmatra modalitete odnosa čovjeka i životinja u društvima lovaca skupljača krajnjeg istočnog Sibira. Često susrećemo pojednostavljene pretpostavke da su životinje u svjetonazorima lovaca skupljača smatrane drugom vrstom osobe za razliku od agrarnih ili stočarskih društava gdje im se ukida status subjekta. Pozivajući se na predodžbe o brizi i nadzoru te na sintezu etnografskih podataka iz istočnog Sibira izlaganje propituje navedene pretpostavke. Dok pojedini konteksti otkrivaju odnos izrazitog poštovanja prema životinjama kao lovačkom plijenu, drugi sugeriraju da su lovci skupljači ostvarivali i odnose sa životinjama koje su smatrali "ljubimcima", pratiteljima u radu ili ih pak držali u zatočeništvu što upućuje na tijesnu povezanost brige o životinjama i nadzora nad njima.

ANTONIJA ZARADIJA KIŠ

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb

Bestijarijski ulomci u *Cvijetu kreposti*

U jednom od najpopularnijih pučkih talijanskih djela *Fiore di virtù*, koje je na hrvatskom književnom prostoru znano pod nazivom *Cvijet kreposti*, ljudska se narav, točnije mane i vrline, slikovito predstavljaju odabranim životinjama. U rasponu od nekoliko stoljeća popularnost djela se proširila diljem europskoga prostora te je ono postalo jedno od najčitanijih vernakularnih tiskanih literarnih ostvaraja. Razloge popularnosti toga moralnodidaktičkog djela valja tražiti u slikovitoj prezentaciji ljudskih mana i vrlina kroz likove raznih životinja čija je pojavnost svojevrsni korektiv ljudske naravi. U tom smislu pozornost ćemo usmjeriti na životinjski svijet *Cvijeta kreposti*, razmatrajući vrste životinja koje su odabrane za vizualizaciju pojedinih mana i vrlina.

LIDIJA BAJUK

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb

Kad *dundača* pije, *dundara* se smije, a *dundica* krije

Podravsku dugu *dundaču*, opjevanu kajkavsku nevjestu *dundaru* i jadransku ribu *dundicu* obilježava rasap svjetlosti. Sva tri hrvatska dijalektizma fenomenološki se suodnose s mitološkom androginošću i biološkim hermafroditizmom – rasprostranjena hrvatska predaja govori o promjeni spola prolaskom ispod duge; slavonske duhovske ophodnice glavu pokrivaju muškim klobukom i u ruci nosi oružje; ribi latinskog naziva *Coris julis*, čiji brojno domaće i strano nazivlje ženskog i muškog roda upućuje na žensko ili muško spolovilo i na žensku ili mušku osobu, utvrđena je moguća promjena spola u korist spola koji u istovrsnome ribljem jatju eventualno nedostaje. Kad se duga, duhovska ophodnica i dugolika ribica imenuju lokalizmima koje ih poistovjećuju s osobom visokog položaja ili s njezinim simboličkim rekvizitom stijegom, postupno se razotkriva mitološka poveznica između sklopa pojmova *dundača* – *dundara* – *dundica* i pojmova *(a)leluja* – *ljelja*.

SUZANA MARJANIĆ

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb

Medijska slika svijeta o globalnom zagrijavanju ili "Is the Earth Fucked?" (Brad Werner) – utjecaj stočarstva (mesne i mliječne industrije) na klimu

Na vremenskom tragu od dvanaest godina nakon *Neugodne istine* (2006.) Ala Gorea vraćam se na temu o medijskoj slici svijeta o globalnom zatopljenju koja je u zaključku ista kao i te 2006. godine, odnosno 2008. godine kada je časopis *Treća* priredio tematski broj o animalističkom/veganskom ekofeminizmu. I dalje se medijski zataškava istina o tome na koji način stočarstvo (mesna i mliječna industrija) utječe na klimu.

IDA BLAŽIČKO

Akademija likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu

Dudovi svilci: oblikovanje, struktura, okoliš

Biomimetika je danas široko prihvaćena kao interdisciplinarna znanost koja se putem inovacije i inspiracije bavi kreativnom primjenom bioloških principa u širokom rasponu područja te doprinosi održivim inovacijama. Učenje od fascinantne i beskrajne raznolikosti prirode zahtijeva istovremeno razumijevanje i povezivanje različitih i složenih dimenzija kao što su umjetnost, biologija, tehnologija. Prirodni materijali koriste se unazad tisuće godina. Svilu, tanko prirodno proteinsko vlakno, proizvodi gusjenica dudovog svilca (*Bombyx mori*) pri tvorbi čahure. Primjer čahure dudova svilca ukazuje u kojoj mjeri biomimetika kao interdisciplinarno područje može potaknuti inovaciju s ciljem šire društvene transformacije prema održivosti i poboljšanju kvalitete okoliša. Najnovija istraživanja Mediated Matter istraživačke grupe (MIT Media Lab) s Instituta za tehnologiju iz Massachusettsa gradbene tvorbe te gusjenice otkrila su da su oblik, sastav i struktura čahure dudova svilca izravno uvjetovani okolišem. U tom smislu najposebnija istraživanja provode se u razvoju biomimetičkih materijala i konstrukcija, odnosno u razvoju materijala učenjem od prirode i proučavanjem digitalnih i bioloških principa stvaranja.

BILJEŠKE